

Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnorganisationernas Centralförbund ry

Lausunto

13.2.2020

HALLITUKSEN TASA-ARVO-OHJELMA

Naisjärjestöjen Keskusliitto kiittää kutsusta kuulemistilaisuuteen sekä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi. Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa ja sen toimeenpanoa välttämättömänä toimenä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi Suomessa. Mukana on monia Naisjärjestöjen Keskusliiton sekä sen 62 jäsenjärjestön ja yli 400 000 jäsenen kanssa yhteistyössä valmisteltuja tasa-arvotavoitteita, joista osaa naisjärjestöt ovat tavoitelleet jo vuosikymmenten ajan.

Ohjelmaan kirjattujen toimien toteuttaminen vie Suomen tasa-arvotilannetta huomattavasti eteenpäin. Uudistukset ja toimenpiteet, kuten **perhevapaiden tasainen jakautuminen, samapalkkaisuuden edistäminen, seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus ja naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma ovat tasa-arvokehityksen kannalta välttämättömiä toteuttaa.** Hallituksella on loistavat mahdollisuudet uudistusten kunnianhimoisella toteuttamisella pysäyttää tasa-arvon takapakki ja viedä Suomi harppauksella tasa-arvon kärkimaaksi.

Naisjärjestöjen Keskusliitto peräänkuuluttaa, että tasa-arvo-ohjelmaan on laadittava nykyistä konkreettisemmat tavoitteet, asetettava selvät mittarit ja tehtävä systemaattista seurantaa. Tasa-arvo-ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamiseen on varattava riittävät resurssit.

Naisjärjestöjen Keskusliitto antaa mielellään asiantuntemuksensa käyttöön hallituksen tasa-arvo-ohjelman valmistelussa ja on työllään tukemassa tavoitteiden toimeenpanoa. Naisjärjestöjen Keskusliittoon kuuluu 62 naisjärjestöä eri yhteiskuntaelämän alueilta, ja se tuo yhteen moninaisten naisten näkökulman ja asiantuntemuksen. Yhdessä jäsenjärjestöjensä kanssa keskusliitolla on laajasti eri alojen asiantuntemusta sekä osaamista sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä. Yhteistyö kansalaisjärjestöjen ja naisjärjestöjen kanssa on syytä sisällyttää hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan.

Naisjärjestöjen Keskusliitto nostaa lausunnossaan esille huomioita ja täsmennyksiä liittyen tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Lopussa on lisäksi listattuna asioita, jotka tulisi lisäksi huomioida hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa.

Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää seuraavia toimia hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa huomioitavaksi:

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että tasa-arvon toteutumiseksi päätöksenteossa on välttämätöntä, että sukupuolivaikutusten arviointi sisältyy kaikkien ministeriöiden toimialoille ja budjetointiin. Naisten oikeudet tulee huomioida keskeisesti Suomen EU-politiikassa ja ulkopolitiikassa. Sukupuolivaikutusten arviointi on tasa-arvolakiin kirjattu velvollisuus. Kuitenkin esimerkiksi vuonna 2015 vain noin 13 prosenttia hallituksen esityksistä tarkasteli sukupuolivaikutuksia ja vuonna 2017 annetuista hallituksen esityksistä lähes 80 prosenttia ei sisältänyt lainkaan sukupuolivaikutusten arviointia. **Nykyisen hallituksen tulee asettaa selkeät numeeriset tavoitteet sille, että tämän hallituskauden aikana sukupuolivaikutusten arvioinnin määrää nostetaan systemaattisesti.** Tarpeeksi kunnianhimoisen tavoitteen kautta voidaan saavuttaa esimerkiksi kahden seuraavan hallituskauden aikana tilanne, jossa tasa-arvolain mukaisesti kaikissa hallituksen esityksissä tehdään sukupuolivaikutusten arviointi.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää erinomaisena, että tasa-arvoselonteko tehdään vuoden 2021 loppuun mennessä ja sen tavoitteet ulottuvat yli vaalikauden.

Työllisyyspolitiikan sukupuolivaikutukset tulee arvioida

Johdannossa tuodaan esille, että hallituksen keskeinen tavoite on työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin ja työllisten määrä kasvaa vähintään 60 000 henkilöllä. Tavoitteena on, että syntyvät työpaikat ovat laadukkaita ja toimeentulon turvaavia. **Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että työllisyyspolitiikan sukupuolivaikutukset tulee arvioida.** Uusien työpaikkojen syntymisessä on kiinnitettävä erityistä huomiota myös naisten työllistymiseen ja työllistävien toimenpiteiden tasa-arvovaikutuksiin. Sukupuolittuneet työmarkkinat ja niihin liittyvät stereotyyppiset sukupuoliroolit tulee purkaa. Työmarkkinat eivät voi perustua naisten vastentahtoisille osa- ja määräaikaisille työsuhteille. Työllisten määrää kasvattavat toimenpiteet pitää suunnitella siten, että ne lisäävät tasapainoisesti naisten ja miesten työllisyyttä.

Työssäkävien naisten köyhyysriskiä kasvattavat epätyypilliset työsuhteet. Yrittäjien ja itsensä työllistäjien köyhyysriski on palkansaajia suurempi. Vaikka työssäkäyvät naiset ovat Suomessa korkeammin koulutettuja kuin miehet, naiset ovat miehiä useammin niin kutsutuissa epätyypillisissä työsuhteissa, eli eivät ole kokoaikaisessa, toistaiseksi voimassaolevassa työsuhteessa. Määräaikaisissa työsuhteissa työskentelevien tulot ovat toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa työskenteleviä matalammat, ja määräaikaiset työsuhteet ovat yleisin syy työttömyyden alkamiselle. Erityisesti nollatuntisopimukset sekä määräaikaiset työsuhteet, joiden väliin jää taukoja, hankaloittavat työn ja perheen yhteensovittamista.

Maahanmuuttajataustaisiin naisiin, vammaisiin naisiin ja romaninaisiin kohdistuvaan työelämäsyryntään ja työllistymisen haasteisiin on puututtava. Tämä tehdään osaamisen tunnistamista parantamalla, tunnistamalla ja poistamalla rakenteellista syrjintää, muuttamalla asenteita sekä kehittämällä perhevapaajärjestelmää.

Sukupuoli- ja tasa-arvovaikutusten ennakoarviointi uudistuksissa ja hankkeissa

Kuten johdannossa mainitaan, hallituksella on monia sukupuolten tasa-arvon kannalta keskeisiä uudistuksia ja hankkeita, kuten sote- ja sosiaaliturvan uudistus sekä työllisyyden parantamiseen liittyvät hankkeet. **Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että sukupuoli- ja tasa-arvovaikutusten ennakoarviointi on ainoa keino varmistaa, että päätökset ja toimenpiteet eivät heikennä sukupuolten tasa-arvoa.** Uudistusten tueksi tarvitaan laajasti tietoa siitä, mihin erilaiset ratkaisut voivat johtaa. **Jos sukupuolinäkökulmaa ei huomioida jo valmisteluvaiheessa vaarana on, että päätökset heikentävät tasa-arvoa.**

Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että uudistuksia ja hankkeita koskevassa lainsäädännössä ja niiden toimeenpanossa huomioidaan uudistusten merkittävät naisiin kohdistuvat vaikutukset. Uudistusten sukupuolivaikutuksia on arvioitava jatkuvasti uudistusten edetessä, ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon naisnäkökulma. **Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vaikuttaa naisiin sote-palvelujen käyttäjinä, työntekijöinä ja palveluntuottajina.** Uudistuksessa tulee ottaa huomioon naisten terveyden erityispiirteet.

Sote-uudistuksen yhteydessä olisi mahdollista uudistaa myös neuvolamallia THL:n vuonna 2015 esittämän ja Ruotsissa käytössä olevan niin kutsuttu naisneuvola/seksuaali- ja lisääntymisterveysneuvola-mallin mukaiseksi. Seksuaali- ja lisääntymisterveysneuvolan tehtävät pitäisivät sisällään esimerkiksi äitiyshuollon, raskauksien ehkäisyn, raskauden keskeytysten, keskenmenojen, lapsettomuuden, vaihdevuosiin liittyvien kysymysten ja seksitauteihin liittyvän neuvonnan ja seulonnat sekä gynekologiset seulonnat. Lisäksi paperittomien naisten ja lasten oikeus sosiaali- ja terveyspalveluihin on varmistettava.

Sosiaaliturvauudistuksessa on välttämätöntä, että päätösten ja toimenpiteiden sukupuoli- ja tasa-arvovaikutukset arvioidaan jo valmisteluvaiheessa. Sosiaaliturva on sukupuolten tasa-arvon toteutumisen perusta, sillä se turvaa toimeentulon ja taloudellisen itsenäisyyden. Taloudellisella tasa-arvolla on vaikutuksia, jotka heijastuvat esimerkiksi naisten hyvinvointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, työssäkäyntiin ja perheen keskinäiseen työnjakoon. Nykytilanteessa sukupuolten tasa-arvo ei kuitenkaan toteudu. Sen esteenä on muun muassa se, että naiset työskentelevät miehiä useammin matalapalkka-aloilla, naisille on miehiä yleisempää osa- ja määräaikaiset työsuhteet ja naiset kantavat suuremman hoivavastuun läheisistään. Tällä on vaikutusta esimerkiksi palkkakehitykseen, eläkekertymään ja ansiosidonnaisten sosiaalietuuksien suuruuteen.

Tutkimusten ja tilastojen mukaan sosiaaliturvan käytössä ja käyttäjäryhmissä on sukupuolittaisia eroja, ja etuuksiin tehdyt muutokset kohdentuvat ja vaikuttavat naisiin ja miehiin eri tavoin. Esimerkiksi vuonna 2016-2018 tehdyt sosiaalietuuksien ja verotuksen muutokset ovat hyödyttäneet keskimäärin enemmän miehiä kuin naisia. Lisäksi suurin osa niistä ihmisistä, joiden taloudellista tilannetta muutokset heikensivät,

ovat naisia ja naisten käytettävissä olevat tulot ovat pienentyneet miehiä enemmän. Sosiaaliturvauudistuksen tueksi tarvitaan laajasti tietoa siitä, mihin erilaiset valinnat ja toimenpiteet voivat johtaa. Sosiaalipoliittisilla uudistuksilla on mahdollisuus vähentää köyhyyttä ja parantaa naisten yhteiskunnallista asemaa. Tällä hetkellä sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä ei ole nostettu sukupuolinäkökulmaa esille.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että hallitusohjelman mukaisesti sukupuolivaikutusten arviointi sisältyy kaikkien ministeriöiden toimialoille ja budjetointiin.

Toimenpiteet:

- **Hallituksen tulee asettaa selkeät numeeriset tavoitteet sille, että tämän hallituskauden aikana sukupuolivaikutusten arvioinnin määrää nostetaan systemaattisesti.**
- **Uudistuksista ja hankkeista (esimerkiksi sote- ja sotu -uudistukset) tehdään sukupuoli- ja tasa-arvovaikutusten ennakoarviointi.** Uudistuksia ja hankkeita koskevassa lainsäädännössä ja niiden toimeenpanossa huomioidaan uudistusten merkittävät naisiin kohdistuvat vaikutukset.
- **Työllisyyspolitiikan sukupuolivaikutukset arvioidaan.** Työllisten määrää kasvattavat toimenpiteet suunnitellaan siten, että ne lisäävät tasapainoisesti naisten ja miesten työllisyyttä.
- Sukupuolivaikutusten arviointi sisältyy kaikkien ministeriöiden toimialoille ja budjetointiin.

2. Työelämän ja päätöksenteon tasa-arvo

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että valtioilla on vastuu samapalkkaisuuden toteuttamisesta. Suomi on sitoutunut samapalkkaisuuteen lukuisissa kansainvälisissä sitoumuksissa, EU-sääntelyssä ja kotimaisessa lainsäädännössä. Ne velvoittavat Suomea takaamaan saman palkan samasta ja samanarvoisesta työstä ja kieltävät sekä välittömän että välillisen palkkasyrjinnän.

Naisjärjestöjen Keskusliitto edellyttää, että uuteen samapalkkaisuusohjelmaan on lisättävä selkeä prosentuaalinen tavoite ja konkreettisia toimenpiteitä palkkaeron kaventamiseksi. Palkka-avoimuutta on lisättävä palkkasyrjinnän estämiseksi. Vain velvoittavilla, valvotuilla ja resursoituilla toimilla voidaan kuroa umpeen sukupuolten välinen palkkaero. Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että palkkasalaisuudet puretaan ja tasa-arvolakia uudistetaan palkkojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Palkkakartoituksia on tarkennettava niin, että velvollisuus verrata töiden samanarvoisuutta toteutuu. Perusteettomat palkkaerot on poistettava ja työelämän sukupuolen mukaista eriytymistä on purettava.

Naisjärjestöjen Keskusliiton mukaan lisäksi tulee arvioida, onko aiemmin toteutettu samapalkkaisuusohjelma ja sen malli toimiva väylä pyrkiä samapalkkaisuuteen vai tulisiko käyttää uudenlaista lähestymistapaa. Samapalkkaisuusohjelman aikana sukupuolten välinen palkkaero on kaventunut vain vajaat 4 prosenttiyksikköä. Samapalkkaisuuden edistäminen edellyttää sitoutumista segregaaation purkamiseen, perhevapaa uudistuksen toteuttamiseen, hoivavastuun entistä tasaisempaan jakautumiseen sekä palkkakartoitusten ja tasa-arvosuunnitelmien toteuttamiseen ja seurantaan. Maahan muuttaneisiin naisiin, vammaisiin naisiin ja romaninaisiin kohdistuvaan työelämä syrjintään ja työllistymisen haasteisiin on puututtava tehokkaasti.

Naisjärjestöjen Keskusliitto huomauttaa, että tilannekuvauksessa työmarkkinoiden tasa-arvosta on kokonaan jäänyt käsittelemättä esimerkiksi vammaisten naisten työmarkkinatilanne. Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuonna 2016 suorittaman kyselyn mukaan lähes 45 prosenttia vastaajista kertoi kokeneensa syrjintää työpaikalla vammaisuutensa vuoksi viiden viime vuoden aikana. Työnhaussa syrjintää oli kokenut 67 prosenttia vastaajista. Selvitys ei jaottele tai analysoi vastauksia sukupuolen mukaan, joten sen perusteella on mahdotonta arvioida vammaisten naisten kokeman työelämä syrjinnän yleisyyttä. Vammaisten henkilöiden työllisyys- tai työttömyysasteesta tai sukupuolten palkkaerosta ei ole saatavilla ajantasaista tietoa. Vuonna 2010 työssäkäyvien näkövammaisten naisten ja miesten euro oli 65 senttiä. Vammaisia naisia edustavien järjestöjen arvioiden mukaan vammaisten naisten osallisuus toteutuu työelämässä miehiä heikommin. Tutkimusta eri naisryhmien asemasta työmarkkinoilla tarvitaan lisää.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeänä, että nollatuntisopimuksella ja pätkätoisissa työskentelevien asemaa parannetaan. Tasa-arvonäkökulmasta nollatuntisopimukset ja pirstaleiset työsuhteet ovat ongelmallisia esimerkiksi toimeentulon, raskaussyrjinnän ja työn ja perheen yhteensovittamisen näkökulmasta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää, että naisten osuutta listayhtiöiden hallituksissa on kasvatettava sukupuolikiintiöllä. Naisten tasavertaisia mahdollisuuksia päästä yritysten hallitusten jäseniksi ja muihin johtaviin asemiin on parannettava.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää merkittävänä, että ohjelmassa luvataan toteuttaa kolmikantaisesti toimenpide seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisyyn työpaikoilla osana ILO-sopimuksen ratifiointiprosessia. Työnantajan vastuuta ehkäistä seksuaalista häirintää työpaikoilla on vahvistettava.

Tasa-arvo-ohjelman luonnoksen tilannekuvauksessa mainitaan, että "Naisten kokeman vihapuheen on todettu usein liittyvän nimenomaan sukupuoleen ja siinä on paikoin läsnä seksuaalisen väkivallan elementtejä." **Vihapuheen torjuminen pitää ottaa vahvemmin osaksi hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä.** Naisjärjestöjen Keskusliitto huomauttaa, että vihapuhe ja sen pelko vaikuttaa naisten yhteiskunnalliseen osallistumiseen, ilmaisunvapauteen, ammatinharjoittamiseen ja ammatinvalintaan. Vihapuhe aiheuttaa pelkoa oman ja läheisten turvallisuuden puolesta. Vihapuheen kohteeksi joutuvat erityisesti politiikassa, mediassa, tutkijoina tai toimittajina toimivat naiset.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeinä hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan kirjattuja toimenpiteitä, joilla ehkäistään raskaussyrjintää.

Toimenpiteet:

- **Uuteen samapalkkaisuusohjelmaan lisätään selkeä prosentuaalinen tavoite ja konkreettisia toimenpiteitä palkkaeron kaventamiseksi.**
- Palkkasalaisuudet puretaan ja tasa-arvolakia uudistetaan palkkojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi.
- **Maahan muuttaneisiin naisiin, vammaisiin naisiin ja romaninaisiin** kohdistuvaan työelämäsyrjintään ja työllistymisen haasteisiin on puuttettava tehokkaasti. Nyt esimerkiksi vammaisten naisten työmarkkinatilanne puuttuu kokonaan työmarkkinoiden tasa-arvon tilannekuvauksesta.
- **Nollatuntisopimuksella ja pätkätoissa työskentelevien asemaa parannetaan.**
- **Vihapuheen torjuminen otetaan vahvemmin osaksi hallituksen tasa-arvo-ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä.**

3. Työn ja yksityiselämän yhdistäminen ja hoivan tasapuolinen jakaminen

Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) tasa-arvoindeksin mukaan ajankäyttö miesten ja naisten välillä jakautuu Suomessa aiempaa epätasa-arvoisemmin. Tämä näkyy ennen kaikkea hoito- ja hoivavelvoitteiden jakautumisessa. **Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että omais- ja läheishoidon- ja hoivan sukupuolivaikutukset arvioidaan.** Omaishoidon kokonaistilanne on käymässä yhä akuutimmaksi, sillä väestö ikääntyy nopeasti. Omaishoito vähentää kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä ja luo siten julkiselle sektorille suuria säästöjä. Samalla ikääntyneiden kotihoidon lisääminen sysää keski-ikäisiä naisia yhä enemmän työelämän ulkopuolelle. Jo nyt omaishoidon tuen saajista yli 40 prosenttia on työkäisiä. Työkäisenä omaishoitajaksi siirtymisellä on vaikutuksia naisten työllisyyteen sekä eläkekertymään.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että joustoja arvioitaessa tehdään kattava sukupuolivaikutusten arviointi. On erityisen tärkeää huomioida, miten lisääntyvät joustot ja osa-aikatyö vaikuttavat eläkkeisiin. **Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää, että työelämän joustot tulee kompensoida eläkkeissä esimerkiksi siten, että ne kerryttävät eläkettä.** Hoivavastuu jakautuu hyvin epätasaisesti, eivätkä joustot saa lisätä entisestään naisten eläkevajetta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto haluaa kiinnittää huomion siihen, että myös palveluiden saatavuudella on sukupuolten tasa-arvon ulottuvuus. Naiset ovat miehiä riippuvaisempia

yhteiskunnan tarjoamista julkisista palveluista. Naiset ovat useammin julkisten palveluiden työntekijöitä ja käyttäjiä ja he kantavat suuremman hoivavastuun. Jos palvelut eivät ole riittäviä ja kattavia, lisääntyy naisten velvollisuus ja vastuu läheistensä hoivasta. Esimerkiksi laadukas ja saatavilla oleva varhaiskasvatus takaa naisille mahdollisuuden työssäkäyntiin ja on siten erittäin merkittävä sukupuolten tasa-arvon kannalta. Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää, että lähipäiväkoti-periaatteen valtakunnallista käyttöön ottoa selvitetään ja maksutonta varhaiskasvatusta edistetään.

Palveluiden saavutettavuuden kannalta on huomioitava myös ihmiset, joilla on heikot asiointivalmiudet. Tämä koskee erityisesti iäkkäitä, sairaita ja vammaisia ihmisiä. He ovat myös ihmisiä, joiden palveluiden käyttöä saattaa rajoittaa niiden korkea hinta. Korkeat maksut ja heikko taloudellinen tilanne vaikuttavat pienituloisten palveluiden käyttöön.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että perhevapaaudistus saatetaan voimaan mahdollisimman pian. Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii perhevapaaudistuksen toteuttamista 6+6+6 -mallin mukaisesti. 6+6+6 -malli varmistaisi parhaiten isien pidemmät vanhempainvapaat käytännössä ja vastaisi perheiden tarpeita.

Jotta perhevapaaudistuksesta saadaan aidosti vaikuttava ja muutoksen tekevä - esimerkiksi hoivavastuun tasaisemman jakautumisen osalta - **tulee uudistukselle asettaa selkeämmät ja kunnianhimoisemmat tavoitteet.** Asennemuutokseen tarvitaan enemmän kuin vain kiintiön lievä nosto. Asennemuutokseen tarvitaan mukaan myös työmarkkinajärjestöt ja työnantajat, jotta isät alkaisivat käyttää vapaita enemmän. Naisjärjestöjen Keskusliitto ehdottaa, että perhevapaaudistuksen kautta tähdätään siihen, että Suomessa isät pitävät Pohjoismaista eniten vapaita. **Tavoitetta tulee seurata.** Myös numeeriset tavoitteet tulee asettaa siten, että porrastetusti tavoitetta nostetaan siihen saakka, että naisten ja miesten pitämät perhevapaat ovat tasoissa. Hallituksen loppukaudella tulee tehdä evaluointi ja jatkaa tavoitteen saavuttamista työryhmällä, kunnes hoivavastuu jakautuu tasan.

Kappaleen tilannekuvauksessa kerrotaan, että "naiset kokivat miehiä useammin digitalisaation lisänneen työn kuormittavuutta ja nopeitempouutta". **Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että tuotekehityksessä on osattava huomioida moninaiset palveluiden käyttäjät.** On huomioitava myös naisvaltaiset alat kuten hoiva ja varmistettava, että sekä työntekijät että palveluita paljon käyttävät ikääntyneet naiset voivat hyötyä digitalisaatiosta ja pääsevät tarvitsemiensa palveluiden piiriin mahdollisista digitaalisten palveluiden puutteista huolimatta. On tunnistettava esimerkiksi vammaisten, maahanmuuttajataustaisten ja ikääntyvien naisten erityiset tarpeet. Tämän vuoksi myös suunnittelu- ja kehitysvaiheessa on oltava moninaisesti erilaisia ihmisiä mukana.

Toimenpiteet:

- Omais- ja läheishoidon- ja hoivan sukupuolivaikutukset arvioidaan.
- Työelämän **joustoja arvioitaessa tehdään kattava sukupuolivaikutusten arviointi ja mahdolliset joustot tulee kompensoida** eläkkeissä esimerkiksi siten, että ne kerryttävät eläkettä.
- Perhevapaauudistus toteutetaan 6+6+6 -mallin mukaisesti. Perhevapaauudistukselle **asetetaan numeeriset tavoitteet** porrastetusti siihen saakka, että naisten ja miesten pitämät perhevapaat ovat tasoissa.

4. Varhaiskasvatusta ja koulutus

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää erittäin hyvänä, että hallituksen tasa-arvo-ohjelman mukaan varhaiskasvatuksessa säädetään velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista. Varhaiskasvatusta ja oppilaitosten toiminnallisiin tasa-arvosuunnitelmiin tulee kirjata käytännön keinot sukupuolitietoisesta kasvatuksesta ja opetuksen edistämiseksi ja segregaaation purkamiseksi. Suunnitelmien laatimiseen on tarjottava koulutusta ja niiden toteutumista on valvottava aktiivisesti. Varhaiskasvatustalakiin on lisättävä maininta sukupuolisensitiivisyydestä.

Opetus- ja ohjaushenkilöstön ammatilliseen ja pedagogiseen osaamiseen on kiinnitettävä huomio myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Sukupuolten tasa-arvoa, sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuutta ja sukupuolisensitiivistä kasvatusta käsittelevä koulutus tulee sisältyä varhaiskasvatusta ja opetusaloja opiskelevien ja alalla työskentelevien koulutukseen. Teemat tulee sisältyä myös täydennyskoulutukseen. Koulujen ja oppilaitosten on tehostettava seksuaalisen häirinnän ja kiusaamisen vastaista työtä ja huolehdittava seksuaalikasvatusta laadusta. Seksuaalikasvatusta sisällöt vaihtelevat koulusta ja opettajasta riippuen. Tämä asettaa nuoret eriarvoiseen asemaan tiedon saannin suhteen. Seksuaalikasvatusta on oltava yhtenäistä, moninaisen sukupuolen huomioivaa ja sen toteuttamisessa on huolehdittava, ettei kasvatusta toisinaan heteronormatiivisuutta.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää erittäin tärkeänä, että tasa-arvo-ohjelmaan on nostettu maahan muuttaneiden naisten mahdollisuus osallistua kotoutumista- ja kielikoulutukseen. Tällä hetkellä kotoutumiskoulutus ja siihen kuuluva suomen tai ruotsin kielen opetus järjestetään pääsääntöisesti työvoimapolitiittisena koulutuksena, mikä tarkoittaa, että sitä on tarjolla vain työttömille työnhakijoille. Kotona lapsiaan hoitavat naiset saattavat jäädä kokonaan ilman kotoutumissuunnitelmaa. Olisi tarpeen selvittää maahan muuttaneiden naisten kotoutumispolkuja ja kotoutumismääräylien yhtenäistämistä sekä lisätä resursointia kotoutumista tukevaan koulutukseen ja palveluihin. Yhtä lailla pitää varmistaa tiedonsaanti palveluista niille naisille, jotka ovat erityisessä vaarassa joutua kotoutumispalvelujen ulkopuolelle.

Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että hallituksen tasa-arvo-ohjelman lisätään toimenpiteitä segregaatian purkamiseksi. Suomi sijoittuu koulutuksen sukupuolen mukaisessa eriytyemisessä 28 EU-maan vertailussa sijalle 22. Vaikka hallituksen tasa-arvo-ohjelman luonnoksen tilannekuvauksessa tuodaan esille jyrkkä segregatio, ohjelmassa esitetyt toimenpiteet segregaatian purkamiseksi ovat miltei olemattomia. Tilanteen ratkaisemiseksi segregatioon pitää puuttua systemaattisesti läpi koulutusasteiden. Sukupuolistereotyyppioita, heteronormatiivisuutta ja segregatiota tulee purkaa aktiivisesti sukupuolittietoisella pedagogisella varhaiskasvatuksella, opetussuunnitelmilla, opetuksella, oppimateriaaleilla, oppilaanohjauksella ja TET-jaksoilla.

Tasa-arvo-ohjelman luonnoksen mukaan seurataan ja arvioidaan sitä, miten opiskelupaikkaan hakeutumisen valintaperusteiden muutos vaikuttaa naisten ja miesten opiskelupaikan saamiseen. Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että arviota on tehtävä intersektionaalisesti huomioiden sukupuolen ohella myös muut tekijät. Aiemmin tekstissä on mainittu, että sukupuolen ohella myös muut taustatekijät vaikuttavat esimerkiksi koulutukseen hakeutumiseen, koulumenestykseen ja lukutaitoon.

Toimenpiteet:

- **Hallituksen tasa-arvo-ohjelman lisätään toimenpiteitä segregaatian purkamiseksi.**
- **Varhaiskasvatuksessa säädetään velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista.** Varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten toiminnallisiin tasa-arvosuunnitelmiin **kirjataan käytännön keinot** sukupuolittietoisesta kasvatuksesta ja opetuksen edistämiseksi ja segregaatian purkamiseksi.
- **Opetus- ja ohjaushenkilöstön ammatilliseen ja pedagogiseen osaamiseen on kiinnitettävä huomio myös sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.**
- **Varmistetaan maahan muuttaneiden naisten mahdollisuus osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen.**

5. Naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan vähentäminen

Naisiin kohdistuvalla väkivallalla on monia ilmenemismuotoja ja tämä tulee huomioida myös hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa. Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää, että hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa puhutaan laajemmin "kaikenlaisen naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan vähentämisestä".

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeänä, että naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen torjuntaohjelma ja sen tavoitteet liitetään osaksi hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa. Istanbulin sopimuksen toteuttamiseen on varattava asianmukaiset henkilö- ja talousresurssit. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten toimien toteutumista edistämään ja arvioimaan on perustettava naisiin kohdistuvan väkivallan kansallinen raportointi, joka sijoitetaan tasa-arvovaltuutetun toimistoon.

Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovutaan ja väkivallasta annetaan rikoslain mukainen rangaistus. Tekijä on velvoitettava osallistumaan väkivallan ehkäisy- ja katkaisuojelmiin ja uhrille on turvattava pääsy apu- ja tukipalveluihin.

Kansainväliset ihmisoikeustoimijat ja -sopimukset, muun muassa CEDAW-komitea ja Istanbulin sopimus sekä kotimaiset naisjärjestöt suhtautuvat naisiin kohdistuvan väkivallan sovitteluun kielteisesti, koska **sovittelu voi vaarantaa uhrin ihmisoikeudet.** Nykyisen sovittelua koskevan lain esitöissä suhtauduttiin varauksella lähisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan sovitteluun. Laista annettu lakivaliokunnan mietintö korosti myös, ettei toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa tule sovittaa. Toistuvuus ja syklisyys ovat kuitenkin lähisuhdeväkivallalle tyypillisiä, ja myös toistuvaa väkivaltaa ohjataan sovitteluun. On EU:n rikosuhridirektiivin kannalta ongelmallista ja Istanbulin sopimuksen velvoitteiden vastaista, ettei laki velvoita viranomaisia esimerkiksi systemaattiseen kuolemanvaaraa koskevaan riskiarvioon, kun on kyse toistuvista väkivaltatapauksista.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeinä toimenpiteitä vihapuheeseen liittyen. Sisäministeriön selvityksen (2018) kyselyyn vastanneet arvioivat, että yksi turvallisuuteen Suomessa tällä hetkellä vakavimmin vaikuttava tekijä on vihapuhe. Valtion tulisikin vahvasti ja näkyvästi sitoutua vihapuheen, viharikosten ja rasminvastustamiseen ja toimia aktiivisesti niitä vastaan.

Sukupuolinäkökulma tulee ulottaa kaikkiin vihapuheeseen ja viharikoksiin liittyviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Pohjoismaisen selvityksen mukaan naisten ja miesten kohtaama nettiviha on erilaista, ja naiset kohtaavat enemmän seksismiä ja seksuaalista uhkailua. Sukupuolen puuttuminen viharikoksen määritelmästä vaikuttaa viharikosten käsittelyyn ja seurantaan. **Sukupuolittunut vihapuhe tulee nähdä osana naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.** Naisiin kohdistuva vihapuhe on usein rankempaa kuin miehiin kohdistuva ja sisältää uhkailua seksuaalisella väkivallalla.

Vihapuhe jää usein ilmoittamatta poliisille. On syytä huomioida, että esimerkiksi vähemmistöryhmiin kuuluvilla voi aiemmin koetun rasmin takia olla korkea kynnyksensä ilmoittaa vihapuheesta viranomaisille. Kynnyksestä voi nostaa myös se, että rikosilmoituksen tekeminen voi johtaa maalittamiskampanjoihin. Tähän tulee kiinnittää enemmän huomiota, jotta uhrien oikeusturva toteutuu.

Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää Peking +25 -järjestöraportissa, joka on laadittu yhdessä yli 40 kansalaisjärjestön kanssa, että Suomelle laaditaan kansallinen strategia vihapuhetta ja viharikoksia vastaan. Vihapuheen vastaisen strategian ja lainsäädännön valmisteluun tulisi aina osallistua sukupuolten tasa-arvon asiantuntijoita, esimerkiksi tutkijoita ja naisjärjestöjen edustajia.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää äärimmäisen tärkeänä toimenpidettä, jossa luvataan toteuttaa seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, lähtökohtina koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. Lainsäädännön nykytilan ja muutostarpeiden arvioinnissa on hyödynnettävä laaja-alaisesti sekä kansallista osaamista että kansainvälistä tutkimustietoa naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisesta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin määrittelee raiskauksen suostumuksen puutteen kautta. CEDAW-komitea on huomauttanut rikoslain seksuaalista hyväksikäyttöä

koskevasta säännöksestä. Se antaa mahdollisuuden tuomita haavoittuvassa asemassa oleviin, kuten vammaisiin tai nuoriin naisiin, kohdistuvissa seksuaalirikoksissa lievempiä rangaistuksia kuin raiskauksesta seuraisi. Tämä vaarantaa haavoittuvassa asemassa olevien naisten yhdenvertaisuuden lain edessä.

Viranomaisyhteistyötä, koulutusta ja resursseja on lisättävä rikosten selvittämisen- ja tuomitsemisprosentin kasvattamiseksi. Myös uhrien tukipalveluita tulee kehittää, jotta raiskauksien ilmoittamiskynnys madaltuu.

Rikoslain uudistamisen yhteydessä on perusteltua tarkastella myös raiskausrikosten rangaistusasteikon alarajan oikeasuhtaisuutta. Säännökset on uudistettava eduskunnan lakivaliokunnan mietinnön (LaVM 24/2018vp) mukaisesti niin, että sukupuolivaikutusten arviointiin kiinnitetään huomiota.

Naisjärjestöjen Keskusliitto suosittaa myös selvittämistä, miten verbaaliseen ja ei-verbaaliseen seksuaaliseen ahdisteluun syyllystyneet voidaan saattaa vastuuseen.

Naisjärjestöjen Keskusliitto katsoo, että lähestymiskieltoa koskevaa lainsäädäntöä kehitettäessä tulee huomioida myös netin kautta tapahtuva häirintä ja lähestymiskiellon rikkominen. Lähestymiskiellon sähköisen valvonnan ohella tulee selvittää, miten digitaalista väkivaltaa ja vainoa voitaisiin jatkossa ehkäistä, torjua ja valvoa entistä paremmin. Suomesta puuttuu täsmällistä lainsäädäntöä digitaalisen väkivallan ehkäisyyn ja käsittelyyn. Istanbulin sopimuksen artiklat 33,34 ja 40 psyykkistä väkivaltaa, stalkkausta ja seksuaalista häirintää vastaan tulee ottaa huomioon Suomen lainsäädännössä.

Vuodesta 2016 lähtien lähestymiskiellon hakijalta on peritty 250 euron maksu, mikäli lähestymiskieltoa ei myönnetä. Tämä vaikeuttaa avun hakemista ja vaikuttaa erityisen negatiivisesti etenkin pienituloisiin lähisuhdeväkivallan uhreihin. Hylkäysmaksun käyttöönoton jälkeen lähestymiskieltoa hakeneiden määrä on laskenut. Istanbulin sopimuksen (artikla 53) mukaan lähestymiskiellon tulee olla uhrin käytettävissä aiheuttamatta hänelle kohtuutonta taloudellista tai hallinnollista taakkaa. Sopimus velvoittaa niin ikään määräämään lähestymiskiellon rikkomisesta tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat rikosoikeudelliset ja muut oikeudelliset seuraamukset. **Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää välttämättömänä, että hylkäysmaksusta luovutaan mahdollisimman pian.**

Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että säädetään ihmiskaupan uhrien auttamista koskeva erillislaki. Seksuaalisen hyväksikäytön tarkoituksella tapahtuvan ihmiskaupan uhrien tunnistamista on tehostettava ja on varmistettava, että ihmiskaupan uhrin saavat apua ja tukea riippumatta oikeusprosessista. **Seksin osto tulee kriminalisoida pohjoismaisen mallin mukaan,** sillä kriminalisoinnin on todettu antavan poliisille paremmat työkalut ihmiskaupan vastaiseen työhön. Lisäksi on käynnistettävä ja resursoitava prostituutiosta irtautumista tukeva exit-työ.

Lisäksi Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että turvakotipaikkojen määrää lisätään ja turvakotiin pääsy varmistetaan koko maassa. Turvakotien esteettömyys kartoitetaan ja uusien turvakotien esteettömyys turvataan. Turvakotijakson jälkeiset palvelut varmistetaan. Ennaltaehkäisevän väkivaltatyön sekä väkivallan kokijoille ja tekijöille tarkoitettujen matalan kynnyksen palvelujen resurssit ja alueellinen kattavuus varmistetaan.

Tasa-arvo-ohjelmassa tulisi huomioida myös seuraavat toimenpiteet:

- Kansallisia rakenteita ja koordinoituja kansallisia toimia sukuelinten silpomisen ja niin kutsutun kunniaan liittyvän väkivallan ennalta ehkäisemiseksi vahvistetaan.
- Avioliittoon pakottamisen rangaistavuus varmistetaan Istanbulin sopimuksen vaatimusten mukaisesti ja pakkoavioliiton mitätöinti mahdollistetaan. Ulkomailla solmittuja lapsiavioliittoja ei tunnusteta Suomessa.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta päivitetään vastaamaan Istanbulin sopimuksen velvoitteita.
- Ammattilaisten ja viranomaisten ymmärrystä teknologian käytöstä väkivallan välineenä vahvistetaan ja uhrien avun ja tuen saantia parannetaan.

Toimenpiteet:

- **Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen torjuntaohjelma ja sen tavoitteet liitetään osaksi hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa.** Istanbulin sopimuksen toteuttamiseen varataan asianmukaiset henkilö- ja talousresurssit.
- **Lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovutaan ja väkivallasta annetaan rikoslain mukainen rangaistus.**
- Sukupuolinäkökulma ulotetaan kaikkiin vihapuheeseen ja viharikoksiin liittyviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.
- **Suomelle laaditaan kansallinen strategia vihapuhetta ja viharikoksia vastaan.**
- **Toteutetaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus,** lähtökohtina koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus. **Rikoslain raiskausmääritelmä muutetaan suostumuksen puutteeseen perustuvaksi.**
- Uhrien tukipalveluita kehitetään, jotta raiskauksien ilmoittamiskynnys madaltuu.
- Selvitetään miten verbaaliseen ja ei-verbaaliseen seksuaaliseen ahdisteluun syyllistyneet voidaan saattaa vastuuseen.
- Lähestymiskiellon **hylkäysmaksusta luovutaan** mahdollisimman pian.
- Säädetään ihmiskaupan uhrien auttamista koskeva **erillislaki. Seksien ostoa kriminalisoidaan pohjoismaisen mallin mukaan.**
- **Turvakotipaikkojen määrää lisätään** ja turvakotiin pääsy varmistetaan koko maassa.

6. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten aseman parantaminen

Naisjärjestöjen Keskusliitto ehdottaa Peking +25 -järjestöraportissa, että valtio esittää virallisen anteeksipyyntönsä ja maksaa korvauksia vastoin omaa tahtoaan nk. rotuhygieenisiin/eugeenisiin tai sosiaalisin perustein steriloiduille. Anteeksipyyntö ja korvaukset

ovat tarpeen myös voimassa olevan translain aikana juridisen sukupuolensa vahvistaneille ja sen seurauksena leikkauksella tai hormonihoidolla steriloiduille. Ruotsin parlamentti teki päätöksen keväällä 2018 pakkosteriloiduille transihmisille maksettavasta korvauksesta.

Esitys liittyen lakiin sukupuolen vahvistamisesta ei mahdollista juridisen sukupuolen vahvistamista alaikäisille, mikä merkitsee, ettei transnuorten asema parane.

Kouluterveyskyselyssä 2017 8.-9.-luokkalaisista nuorista 5,6 prosenttia koki sukupuolensa muuksi kuin syntymässä määritellyksi. Useat tahot ovat ottaneet kantaa transnuorten itsemääräämisoikeuden puolesta ja vaatineet sukupuolen juridisen vahvistamisen ulottamista alaikäisiin esimerkiksi Norjan mallin mukaisesti. Norjassa 15 vuotta täyttänyt voi korjata juridisen sukupuolensa ja tätä nuoremmat vanhempien ja tarvittaessa viranomaisten luvalla. Tämä antaisi transnuorille mahdollisuuden kasvaa oman sukupuoli-identiteettinsä mukaisessa juridisessä sukupuolessa ja tukisi heidän mielenterveyttään ja hyvinvointiaan.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeänä, että intersukupuolisiin lapsiin kohdistuvat lääketieteellisesti tarpeettomat sukelimiä muokkaavat leikkaukset ja muut toimenpiteet, jotka tehdään ilman lapsen tietoon perustuvaa suostumusta, kielletään.

Toimenpiteet:

- Sukupuolen juridinen vahvistaminen ulotetaan koskemaan alaikäisiä Norjan mallin mukaisesti, jotta transnuorten hyvinvointi paranee.
- Intersukupuolisiin lapsiin kohdistuvat, sukelimiä muokkaavat leikkaukset ilman lapsen suostumusta, kielletään.

7. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen keskeisissä uudistuksissa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Ilmastonmuutos

Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että ilmastonäkökulma kytketään tasa-arvopolitiikkaan.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman tulee sisältää toimenpiteitä kestävä kehityksen edistämiseksi, ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja sen torjumiseksi. Kestävä kehitys eli ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys on tie sukupuolten tasa-arvoon globaalisti. Suomen on toimittava aktiivisesti, jotta sukupuolinäkökulma sisällytetään EU:n ilmastopolitiikkaan.

Päätöksenteossa on huomioitava, että ilmastonmuutos vahvistaa epätasa-arvoa vaikuttaessaan jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, joista suurin osa on naisia ja tyttöjä. Ilmastonmuutoksen vaikutukset kohdistuvat jo haavoittuvimmissa asemassa oleviin. Naiset ja lapset kuolevat luonnonkatastrofeissa 14 kertaa todennäköisemmin kuin miehet.

Päätöksenteon tueksi on saatava lisää tietoa ilmastonmuutoksen sukupuolivaikutuksista. Naisia tarvitaan mukaan niin ilmasto- ja energiapolitiikkaan ja -päätöksentekoon kuin uusien innovaatioiden kehitykseen. Tällä hetkellä näiden sektoreiden sukupuolijakauma on valtavan vinoutunut. Esimerkiksi energiateollisuudessa työskentelevistä 75 prosenttia on miehiä.

Suomella on parannettavaa erityisesti kestävästä infrastruktuurin rakentamisesta, kestävästä teollisuudesta ja innovaatioiden edistämisestä, ilmastonmuutoksen vastaisista toimituksista sekä kestävästä kehityksen toimeenpanon ja globaalien kumppanuuksien tukemisesta.

Energiatoimialalla toimii Suomessa kaksi pörssiyritystä. Naisten osuus niiden liiketoimintajohdosta on noin viidennes. IEA muistuttaa, että vähähiilisen tulevaisuuden tavoitteeseen pääseminen edellyttää naisten panoksen lisäämistä energiasektorilla. Tällä hetkellä energiasektorin osuus Suomen kaikista kasvihuonekaasupäästöistä on lähes 75 prosenttia.

Hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneeli IPCC:n tuoreen raportin (2019) mukaan ilmastonmuutoksen hillitseminen ei onnistu ilman metsien ja maatalousmaan kestävämpää käyttöä. Tämä pätee myös Suomessa. Arvioiden mukaan kaksi viidestä metsänomistajasta on naisia, mutta vain noin joka neljäs metsätilan hoidosta vastaava on nainen.

Terveys

Naisten sosiaali- ja terveyspalveluille on turvattava riittävät resurssit. Ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuus tulee varmistaa. Naisille tulee taata heidän tarpeisiinsa sopivat ja riittävät päihdepalvelut. Erityisesti päihderiippuvuusriskiryhmiin kuuluville naisille on resursoitava matalan kynnyksen palveluja.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus ja saavutettavuus on varmistettava eri väestöryhmät ja niiden tarpeet huomioiden. Esimerkiksi ikääntyneiden naisten joukossa on paljon palveluja tarvitsevia, joiden pääsy palveluihin vaarantuu, ellei saatavilla ole lähipalveluina. Sama koskee myös lapsiperheitä ja kaikkia autottomia niillä alueilla, joilla joukkoliikenne ei ole toimiva tai kattava.

Naisjärjestöjen Keskusliitto esittää, että ilmainen ehkäisy nuorille ulotetaan kaikkiin kuntiin, jotta yhdenvertaisuus toteutuu. Ehkäisykulut kasaantuvat usein tytön tai nuoren naisen vastuulle. Nuorten tekemien aborttien määrä ja seksitaudit ovat vähentyneet merkittävästi niissä kunnissa, jotka tarjoavat ilmaista ehkäisyä. Vaikka THL:n laskelmien mukaan ilmainen ehkäisy tuo säästöjä, ovat syyt ilmaisen ehkäisyn vastustamiselle kunnissa useimmiten taloudelliset.

Asunnottomuus

Hallituksen tavoitteena on poistaa asunnottomuus kahdessa vaalikaudessa. **Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii, että hallitusohjelman kirjaus yhteistyöohjelmasta asunnottomuuden puolittamiseksi sisältää sukupuolivaikutusten arvon.**

Koska suurin osa asunnottomista on ollut ja on edelleen miehiä, on myös asunnottomien palveluja perinteisesti kehitetty miesten lähtökohdista. Naisten suhteellinen osuus asunnottomista on kasvanut viime

vuosina, vaikka asunnottomuus on kokonaisuudessaan vähentynyt Suomessa. Eniten asunnottomia on pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa kaupungeissa, joissa myös asumisen kustannukset ovat korkeat. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus Ara:n asuntopalveluyksikön (2018) mukaan naisten osuus Suomen kaikista asunnottomista on noin 25 prosenttia. Naisten asunnottomuus koskettaa erilaisissa elämäntilanteissa ja asemassa olevia. Yleisimpiä syitä naisten asunnottomuudelle ovat muun muassa taloudelliset ongelmat, ero, äkillinen kuolemantapaus perheessä, päihteiden käyttö tai mielenterveysongelmat. Myös väkivalta voi altistaa asunnottomuudelle, mutta toisaalta erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ne naiset, jotka pysyvät väkivaltaisessa parisuhteessa välttääkseen asunnottomuuden. Lapsiperheiden asunnottomuus koskettaa erityisesti yksinhuoltajia.

Asunnottomuus tai kodittomuus johtaa nopeasti varsinkin nuorten naisten kohdalla syrjäytymiseen. Aiempaa useammat asunnottomat naiset ovat nuoria ja moniongelmaisia. Romaninaiisiin kohdistuu syrjintää asumiseen liittyvissä kysymyksissä. Asunnottomuus koskettaa myös paperittomia naisia, joille hätämajoitus on etenkin talvisaikaan elintärkeää. Hätämajoituksen käytön saattaa kuitenkin estää turvattomuus, sillä hätämajoituksessa ei huomioida nais erityisyyttä eikä taata turvallisia tiloja naisille. Asunnottomat naiset altistuvat usein väkivallalle, seksuaaliselle hyväksikäytölle ja raiskauksille. Erityisessä riskissä ovat nuoret ja runsaasti päihteitä käyttävät naiset. Vastikkeellinen seksi esimerkiksi päihteitä tai yösiijaa vastaan on yleistä.

Toimenpiteet:

- **Ilmastonäkökulma kytketään tasa-arvopolitiikkaan.** Päätöksenteon tueksi tuotetaan lisää tietoa ilmastomuutoksen sukupuolivaikutuksista. **Naisten määrää lisätään** niin ilmasto- ja energiapolitiikassa ja -päätöksenteossa kuin uusien innovaatioiden kehityksessä.
- Naisten sosiaali- ja terveyspalveluille turvataan riittävät resurssit.
- Naisten asunnottomuuden vastaista työtä tehostetaan.

8. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Hallitusohjelman mukaisesti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on edistää systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa sekä tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksien täyttä toteutumista. Suomen tulee laatia koko valtionhallinnon kattava ulkopoliittinen tasa-arvostrategia ja resursoida se riittävästi. Ohjelman olisi toivottavaa olla ylihallituskautinen, kuten myös esimerkiksi kehityspoliittisen ohjelman.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että sukupuolten tasa-arvo on Agenda 2030:ssa sekä itsenäinen tavoite että läpileikkaava teema. Suomen täytyy huomioida sukupuolinäkökulma nykyistä paremmin kestävä kehityksen työssä, myös silloin kun kyseessä on Suomen oman suoriutumisen tarkastelu.

Suomen tärkein vertailukohta myös tasa-arvopolitiikassa ovat muut Pohjoismaat. **Suomen tulee toimia aktiivisesti Pohjoismaiden neuvostossa sekä muilla pohjoismaisilla foorumeilla tasa-arvon edistämiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi ja omaksumiseksi.**

Hallitus on linjannut vahvistavansa EU-tason työtä tasa-arvon hyväksi. **Suomen on toimittava kunnianhimoisen tasa-arvotyön edistämiseksi niin EU:n sisäpolitiikassa (EU:n tasa-arvostrategia) kuin ulko-, turvallisuus- ja kehityspolitiikassa (mm. EU:n kehityspoliittinen ohjelma ja 1325-ohjelma).** On tärkeää, että Suomi jatkaa Istanbulin sopimuksen ratifioinnin edistämistä Euroopan unionissa. On toivottavaa, että Suomi edistää naisjärjestöjen, kuten European Women's Lobby, kuulemista Euroopan unionin työssä.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa, että 1325-päätöslauselma on rauhanprosesseja laajempi. Suomen on varattava riittävät resurssit kansallisen 1325-toimintaohjelman toteuttamiseksi täysimääräisesti ja seurattava sen toteutumista. 1325-tematiikka on integroitava osaksi kaikkea ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Naisten ja tyttöjen asema ja oikeudet tulkittiin aiemmin **Suomen kehityspolitiikan ykkösprioriteetiksi**, kun siitä nyt puhutaan vain yhtenä prioriteeteista. **Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää erittäin tärkeänä, että prioriteetin painoarvo palautetaan.** On tärkeää kohdistaa tukea naisten asemaa edistäville järjestöille. Naisten oikeuksien on näytävä myös muussa kehitysyhteistyössä, kuten ilmastonmuutoksen ehkäisyssä.

Kehityspoliittisen toimikunnan vuosiarvion 2018 mukaan Suomen kehitysyhteistyötä ja -politiikkaa on uudistettava, jotta se edistäisi entistä paremmin sukupuolten tasa-arvoa ja vahvistaisi tuloksellisemmin naisten ja tyttöjen asemaa ja oikeuksia. Kyseisen arvion suositukset ovat yhä relevantteja. Tasa-arvotyöstä puuttuu osaamista ja resursseja.

Naisjärjestöjen Keskusliitto muistuttaa seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien puolustamisen tärkeydestä tasa-arvon edellytyksenä. Suomen on toimittava asiassa edelläkävijänä.

Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää tärkeänä, että Suomi tuo painokkaasti esiin sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia kaikissa YK-yhteyksissä. Suomen tulee vahvistaa rooliaan erityisesti UN Womenin vankkana poliittisena ja taloudellisena tukijana.

Suomen tulee huolehtia kansainvälisen tasa-arvopalkinnon (International Gender Equality Prize, IGEP) korkeasta kansainvälisestä tasosta ja siitä, että palkinto tukee naisten oikeuksien toteutumista.

Toimenpiteet:

- **Suomen ulkopolitiikan ja kehityspolitiikan linjaukset naisten oikeuksien priorisoinnista kirjataan myös hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan.**
- **Sukupuolinäkökulma huomioitava paremmin kestävä kehityksen työssä**, myös silloin kun kyseessä on Suomen oman suoriutumisen tarkastelu.
- Suomen toimittava **aktiivisesti Pohjoismaiden neuvostossa** sekä muilla pohjoismaisilla foorumeilla tasa-arvon edistämiseksi ja hyvien käytänteiden jakamiseksi ja omaksumiseksi.
- Suomen on toimittava **kunnianhimoisen tasa-arvotyön edistämiseksi EU:ssa.**
- Suomi jatkaa Istanbulin sopimuksen ratifioinnin edistämistä Euroopan unionissa.

Edellä mainittujen lisäksi Naisjärjestöjen Keskusliitto vaatii lisättäväksi ja käsiteltäväksi hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa seuraavat kriittiset sukupuolten tasa-arvoon liittyvät seikat:

- Aborttilakia uudistetaan siten, että abortin saaminen perustuu naisen omaan pyyntöön 12. raskausviikkoon saakka. Sosiaalisista syistä haettavalle abortille tarvitaan kahden lääkärin lupa. Asiantuntijat ovat huomauttaneet, että kahden lääkärin luvan odottelu pitkittää abortin suorittamista, vaikka laki edellyttää abortin tekemistä mahdollisimman varhaisessa raskauden vaiheessa.
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa tulee huomioida suuret yhteiskunnalliset toimijat, joissa sukupuolten tasa-arvo ei toteudu hyvin, kuten kirkko ja urheilu.
- Naisjärjestöjen Keskusliitto pitää keskeisenä, että hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan lisätään linjaukset urheilun ja liikunnan sukupuolten tasa-arvosta. Urheilussa ja liikunnassa tulee toimeenpanna jo tehtyjä sitoumuksia kansainvälisiin suosituksiin sukupuolten tasa-arvosta ja naisten oikeuksista. Tällaisia ovat kansainvälisen olympiakomitean, Euroopan komission ja International Working Group on Women and Sport (IWG) -suositukset. Suositukset tulee toimeenpanna kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla sekä julkishallinnossa että urheilujärjestöissä. Suositukset nostavat esiin mm. naisten johtajuuden, naisten toiminnan valmentajina, naisiin kohdistuvan väkivallan ja seksuaalisen häirinnän, olosuhteiden rakentamisen ja käytön, tyttöjen ja naisten polun urheilijana, naisten urheilu mediassa sekä palkinnot ja palkkauksen.

Suomen tulee aktiivisesti osallistua vuoteen 2020 voimassa olevien Euroopan komission urheilun sukupuolten tasa-arvoa edistävien suositusten uusimisen valmisteluun. Suomella on pitkäaikaiset perinteet ja laaja tunnettuus aktiivisesta toiminnasta kansainvälisissä urheilujärjestöissä naisten urheilun ja sukupuolten tasa-arvon edistäjänä. Tätä työtä tulee jatkaa.

- Suomen on varattava riittävät resurssit Istanbulin sopimuksen ja muiden kansainvälisten tasa-arvosopimusten implementoimiseksi hallitusohjelman mukaisesti.

Helsingissä 13.2.2020

Naisjärjestöjen Keskusliitto – Kvinnorganisationernas Centralförbund ry

Eva Biaudet
puheenjohtaja

Terhi Heinilä
pääsihteeri

Lisätietoja

Eva Biaudet, puheenjohtaja, puh. 050 512 1846

Terhi Heinilä, pääsihteeri, terhi.heinila@naisjarjestot.fi, puh. 040 530 5544

Maria Mailasalo, vaikuttamisen suunnittelija, maria.mailasalo@naisjarjestot.fi, puh. 050 475 4256

Vuonna 1911 perustettu Naisjärjestöjen Keskusliitto on sukupuolten tasa-arvoa edistävien naisjärjestöjen kattojärjestö. Naisjärjestöjen Keskusliittoon kuuluu 62 jäsenjärjestöä, joissa on yhteensä yli 400 000 jäsentä. Keskusliitto toimii naisten aseman, sukupuolten tasa-arvon ja tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksien edistämiseksi yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa.

www.naisjarjestot.fi

| [NJKL Facebookissa](#)

| [NJKL Twitterissä](#)